INTERNATIONAL JOURNAL OF SCIENTIFIC RESEARCHERS
Volume 1,issue 1,2023

QOZOQ XALQI MILLIY AN'ANALARIDAGI O'ZIGA XOSLIK

Navoiy davlat pedagogika instituti
Tarix fakulteti 3-kurs talabasi
Amonboyeva Fariza Yeraliyevna

Annotatsiya: *Ushbu maqolada, Qozoq xalqining milliy an'analaridagi o'ziga xoslik haqida fikr va mulohazalar yuritiladi. Osiyoning qoq markazida joylashgan Qozog'iston o'zining hayratlanarli manzaralari kabi rang-barang va keng madaniy merosiga ega. Ko'chmanchi ildizlari va ko'p asrlik an'analari bilan qozoq xalqi o'zining noyob o'ziga xosligi va tarixini aks ettiruvchi jonli urf-odatlar gobelenini yaratgan. Markaziy Osiyodagi bepoyon va rang-barang mamlakat Qozog'iston nafaqat o'zining hayratlanarli manzaralari, balki boy madaniy merosi bilan ham mashhur. Bu merosning zamirida milliy an'analar doirasidagi individuallik tushunchasi yotadi. Qozoq xalqi o'ziga xos urf-odatlari bilan o'ziga xosligini saqlab qolishga muvaffaq bo'lgan.*

Kalit so'zlar: *Qozoq xalqi, milliylik, an'analar, o'ziga xos jihatlari, madaniyati, tarixiy merosi, individualliklari, rivojlanishi, qozoq tili, qozoq san'ati.*

Qozoq xalqi qo'shni madaniyat va sivilizatsiyalarning turli ta'sirida shakllangan uzoq va qadimiy tarixga ega. Asrlar davomida ular o'zlarining ko'chmanchi merosining mohiyatini saqlab qolgan holda, bu ta'sirlarni o'ziga xosligini sintez qildilar. Qozoq xalqining individualligini shakllantirishda harakatchanlik va moslashuvchanlik bilan ajralib turadigan ko'chmanchi turmush tarzi katta rol o'ynadi. U o'ziga ishonish, topqirlik va tabiat bilan yaqin aloqani rivojlantirdi, bularning barchasi ularning o'ziga xosligining muhim tarkibiy qismlari.

Qozoq madaniyatida individuallikning asosiy belgilaridan biri qozoq tilidir. Til ularning tarixi, afsonalari va an'analarining ombori sifatida ishlaydi. O'zining boy og'zaki merosiga ega qozoq adabiyoti hikoyalarni avloddan-avlodga yetkazishda muhim vosita bo'lib kelgan. Unda qozoq xalqining o'ziga xos dunyoqarashi, o'ziga xosligini, so'zlari va ifodalarining go'zalligi orqali namoyon etadi.

Qozoq madaniyatining zamirida chuqur tarixiy ildizlarga ega turkiy til bo'lmish qozoq tili yotadi. Til urf-odatlar, afsonalar va folklorni saqlash, avlodlarning umumiy donoligini yetkazish uchun idish vazifasini bajaradi. Og'zaki ijodiga boy qozoq adabiyoti xalqning madaniy merosini asrab-avaylashda katta xizmat qildi. "Qo'zi-Ko'rpesh va Bayon sulu" kabi dostonlarda muhabbat, mardlik, or-nomus haqida hikoya qilinadi, qozoq dunyoqarashi haqida tushunchalar beriladi.

Qozoqlarning kashtachilik, kulolchilik, zargarlik kabi an'anaviy san'at turlari ularning madaniy o'ziga xosligining yorqin ifodasidir. Ushbu hunarmandchilik ko'pincha oilalar orqali o'tadi, ularning har birida o'z yaratuvchisining o'ziga xos ta'siri bor. Qozoq san'atidagi murakkab naqsh va naqshlar ularning ko'chmanchi turmush tarzini aks ettiradi, o'zida tabiat olami, hayvonlar va osmon naqshlari elementlarini o'zida mujassam etgan. Qozoq xalqi ana shu badiiy sa'y-harakatlar orqali o'zining individual ijodkorligi va zukkoligini tarannum etadi.

Qozoq san'ati o'z xalqining ijodkorligi va mahoratidan dalolatdir. Kashtachilik, kigizdo'zlik, gilamdo'zlik kabi an'anaviy hunarmandlar yuksak e'tirofga sazovor bo'lib, hunarmandlar qadimiy texnikani sinchkovlik bilan saqlagan. Qozoq san'atida ko'pincha tabiat olami va ko'chmanchi hayotdan ilhomlangan murakkab geometrik naqshlar va jonli ranglar hukmronlik qiladi. Har bir asar o'z ijodkorining badiiy ifodasi va madaniy g'ururini aks

ettiruvchi hikoya qiladi.

Qozoq oshxonasi - bu o'tmishdagi ko'chmanchi an'analar ta'sirida lazzatlarning ajoyib kombinatsiyasi. Go'sht, sut mahsulotlari va donlar qozoq taomlarining o'zagini tashkil qiladi. Ovqat tayyorlash va ulashish qozoq madaniyatiga chuqur singib ketgan bo'lib, mehmondo'stlik va umumiy ovqatlanish muhimligini ta'kidlaydi. Asosiy ingredientlar izchil bo'lib qolsa-da, alohida oilalar o'zlarining o'ziga xos oshpazlik xususiyatlarini namoyish etadigan o'ziga xos retseptlari va tayyorlash usullariga ega. Qozoq oshxonasi mintaqaning ko'chmanchi tarixi va turli etnik guruhlar ta'sirida ta'mlarning ajoyib uyg'unligidir. Qozoq taomlarida go'sht, xususan, qo'y va ot go'shti asosiy o'rinni egallaydi. Sevimli milliy taom bo'lgan Beshbarmak qozoq tilida "besh barmoq" deb tarjima qilinadi va qo'lda umumiy ovqatlanish an'anasini ta'kidlaydi. Qozoq ko'chmanchilarining chorvachilikdan foydalanishdagi epchilligini ko'rsatuvchi qumis (fermentlangan toychoq suti) va qurt (quritilgan qatiq) kabi sut mahsulotlari ham asosiy mahsulot hisoblanadi. Mehmondo'stlik qozoq madaniyatida qadrli qadriyat bo'lib, mehmonlar ko'pincha quchoq ochib kutib olishadi va an'anaviy delikateslarning saxiy qismlarini taqdim qilishadi.

Qozog'iston aholisining o'zaro yordam bilan bog'liq ko'plab urf -odatlari bor. Misol uchun, asar deb nomlangan qadimiy an'anaga ko'ra, har qanday oila do'stlari yoki qarindoshlarini yordamga chaqirishi mumkin, agar ularga og'ir ish kerak bo'lsa. Oxirida barcha ishtirokchilarni saxovatli yopilgan dasturxon kutmoqda. Qozog'istonning yana bir azaliy an'anasi-"jilu"-tabiiy ofat yoki boshqa fojia yuz berganda, zarar ko'rgan oilaga qarindoshlari va qo'shnilaridan ma'naviy va moddiy yordam olish kafolatidir. Ovulga kelgan yangi ko'chmanchilar o'z muammolari bilan yolg'iz qolmagan va ularning sharafiga "erulik" bayrami uyushtirilgan. Qadimgi odamlar yangi kelganlarga o'tin yig'ishga yordam berishdi, ichimlik suvi olib kelishdi va ularni ovulning har bir aholisi bilan tanishtirishdi.

Qozoq festivallari va bayramlari jonli va rang-barang bo'lib, ularning madaniy amaliyotlaridagi xilma-xillikni aks ettiradi. Ushbu tadbirlarda an'anaviy musiqa, raqs va kiyim-kechak muhim rol o'ynaydi. Qozog'istonning har bir mintaqasida ko'pincha mahalliy an'analar va tarixiy voqealarga asoslangan o'ziga xos bayramlar mavjud. Ushbu bayramlar nafaqat jamiyat tuyg'usini kuchaytiradi, balki odamlarga ijodiy chiqishlar va an'anaviy liboslar orqali o'zlarining individualligini ifoda etish imkonini beradi.

Qozog'iston taqvimi jonli festivallar va bayramlar bilan ajralib turadi, ularning har biri mamlakatning madaniy mozaikasini ko'rish imkonini beradi. Bahorgi tengkunlik davrida nishonlanadigan Nauryz Meyrami qozoqlarning Yangi yilini nishonlaydi va yangilanish va birlik ruhini o'zida mujassam etadi. Festivalda an'anaviy musiqa, raqs va murakkab ziyofatlar mavjud bo'lib, jamoalarni quvonchli bayramda birlashtiradi. Yana bir muhim voqea - Qurbon hayit bayrami bo'lib, u erda oilalar go'sht baham ko'rish va o'z e'tiqodlari va qadriyatlarini yod etish uchun yig'ilishadi.

Musiqa va raqs qozoq madaniyatining ajralmas qismidir. An'anaviy qozoq musiqasi ko'pincha dombra, ikki torli lavta kabi asboblarni o'z ichiga oladi va keng cho'l manzaralaridan ilhomlangan ohangdor kuylarni namoyish etadi. Raqs sohasida qozoq xalqining boy uslublar repertuari mavjud bo‘lib, ularning har biri o‘ziga xos hikoya qiladi. G‘alabalarni nishonlaydigan shijoatli va jo‘shqin chiqishlarmi yoki sevgi va tabiat ertaklarini aks ettiruvchi nafis, sekin harakatlarmi, qozoq raqslari o‘zining hissiy teranligi va madaniy ahamiyati bilan tomoshabinlarni o‘ziga rom etadi.

Qozoq xalqining milliy an’analari doirasidagi individuallik tushunchasi uning chidamliligi va moslashuvchanligidan dalolat beradi. Tarixning o'zgaruvchan to'lqinlari va turli madaniyatlarning ta'siriga qaramay, qozoq xalqi o'zining noyob o'ziga xosligini saqlab qolishga muvaffaq bo'ldi. O'zlarining tili, san'ati, oshxonasi va bayramlari orqali ular o'zlarining

individualligini nishonlashda davom etadilar, shu bilan birga ularni millat sifatida birlashtiradigan xilma-xillikni qabul qiladilar. Borgan sari o'zaro bog'liq bo'lib borayotgan dunyoda qozoq xalqining hikoyasi milliy o'ziga xoslikning kengroq gobelenida individuallikni saqlash muhimligini eslatib turadi.

Qozoq merosining ajralmas qismi bo‘lgan ko‘chmanchi turmush tarzi ularning an’analariga chuqur ta’sir ko‘rsatgan. Asrlar davomida qozoq ko‘chmanchilari keng dashtlarni kezib, chorvachilik bilan shug‘ullanib, o‘txona deb ataladigan vaqtinchalik uy-joylar qurishgan. Bu ko'chmanchi ruh qozoq madaniyatida mavjud bo'lib, erkinlik, moslashuvchanlik va chidamlilikni anglatadi. Hatto zamonaviy davrda ham ko'chmanchi turmush tarzining elementlari qozoq o'ziga xosligini shakllantirishda davom etib, harakatchanlik va topqirlikning muhimligini ta'kidlaydi.

Xulosa: Qozoq xalqining milliy urf-odatlari uning mustahkamligi, bunyodkorligi va bardosh ruhidan dalolat beradi. Modernizatsiya va globallashuv sharoitida Qozog‘iston o‘zining boy madaniy merosini saqlab qolishga muvaffaq bo‘ldi, dunyoga ko‘chmanchi an’analar asosida shakllangan tarix, chuqur hamjamiyat tuyg‘usi va zamin bilan uzviy bog‘liqlikni taqdim etdi. Xalq kelajak sari qadam tashlar ekan, uning urf-odatlari qozoqlarga ham, butun dunyoga ham dunyo gobelenlarining xilma-xilligini qamrab olgan holda o‘z ildizini ulug‘lash muhimligini eslatib turadigan yo‘l-yo‘riq bo‘lib xizmat qiladi. Qozog‘istonning madaniy merosi shunchaki o‘tmish bayrami emas; bu millat va xalqning o‘ziga xosligini shakllantirishda an’analarning bardavom kuchining jonli, nafas oladigan tasdig‘idir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro’yxati:

1. Абдакимов А. История Казахстана (с древнейших времен до наших дней).Учебное пособие. Алматы,2013.
2. Кумеков Б. Е. Мухаммед Хайдар Дулат. История, личность, время. Алматы,2004.
3. Мамраева А.К., Акылбаева И.М. История Казахстана. Электронный конспект лекций. Астана,2006.
4. Артыкбаев Ж.О. История Казахстана: Учебник. Костанай, 2007.
5. История Казахстана: курс лекций/Под ред. К.С. Каражана (СД), Алматы, 2019.
6. https://uz.brilliant-tourism.com/12498038-traditions-of-kazakhstan